

ΣΥΝΕΔΡΙΟ

«Η ανάπτυξη Οικοσυστήματος Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (ΚΑΛΟ) στη Δυτική Αθήνα: διδάγματα και προοπτικές»

Περιστέρι, 19 Μαρτίου 2024

“Οικοσυστήματα κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας ως μοχλοί παραγωγής αξίας για την τοπική κοινωνία”

Κατερίνα Σωτηροπούλου

Δρ. Οργανωσιακής συμπεριφοράς στις Κοινωνικές Επιχειρήσεις - Ερευνήτρια
Πανεπιστημίου Πατρών

Η έννοια του οικοσυστήματος

- ▶ Όλοι οι οργανισμοί που ζουν σε μια συγκεκριμένη περιοχή, και ο τρόπος με τον οποίο επηρεάζουν ο ένας τον άλλον και αλληλοεπιδρούν με το περιβάλλον (Cambridge Dictionary).
- ▶ Οι ζωντανοί οργανισμοί μιας κοινότητας όχι μόνο αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους αλλά έχουν και λειτουργικές σχέσεις με το αβιοτικό τους περιβάλλον.
- ▶ Τα οικοσυστήματα αποτελούν βασικές μονάδες της φύσης, περιλαμβάνουν ποικίλα είδη και έχουν διάφορα μεγέθη, υπερ-οργανισμοί ικανοί να εξελίσσονται (Tansley, 1935).

Η έννοια του οικοσυστήματος στην οικονομία

- ✓ Υπάρχει αναλογία μεταξύ φυσικών οικοσυστημάτων και επιχειρηματικού κόσμου (Lewin, 1999).
- ✓ Οι επιχειρήσεις όπως και οι βιολογικοί οργανισμοί λειτουργούν μέσα σε ένα δίκτυο αλληλεπιδράσεων, σχηματίζοντας τοπικές οικονομίες, εθνικές οικονομίες, οικονομίες σε παγκόσμιο επίπεδο.
- ✓ Τα επιχειρηματικά οικοσυστήματα μοιράζονται θεμελιώδεις αρχές των φυσικών οικοσυστημάτων.
- ✓ Βασικά φαινόμενα που παρατηρούνται στην φύση (ανταγωνισμός, εξειδίκευση, συνεργασία, εκμετάλλευση, εκμάθηση, ανάπτυξη, κλπ.) συναντώνται και στις επιχειρήσεις.
- ✓ Βασική διαφορά: συνειδητές επιλογές των ανθρώπων, γρήγοροι ρυθμοί ανάπτυξης.

Η εξέλιξη των προσεγγίσεων της έννοιας του οικοσυστήματος στο πεδίο της διοίκησης



Πηγή: Ramos et al., 2023

Επιχειρηματικό οικοσύστημα (1)

Μια οικονομική κοινότητα υποστηριζόμενη από άτομα και οργανισμούς που αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους.

Ένα επιχειρηματικό οικοσύστημα περιέχει:

- ✓ Πελάτες, βασικούς παραγωγούς, ανταγωνιστές και άλλους ενδιαφερομένους.
- ✓ Τις ηγετικές επιχειρήσεις (θεμελιώδη είδη) που έχουν ισχυρή επιρροή στην διαδικασία της συν-εξέλιξης.

(Moore, 1996)

Επιχειρηματικό οικοσύστημα (2)

Επιχειρηματικό οικοσύστημα είναι ένα διευρυμένο σύστημα αμοιβαία υποστηριζόμενων οργανισμών: κοινότητες, καταναλωτών, προμηθευτές, βασικοί παραγωγοί, χρηματοδότες, εμπορικοί σύλλογοι, συνδικάτα εργαζομένων, κυβερνητικά ινστιτούτα και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη.

Όλοι αυτοί οι οργανισμοί συμμετέχουν σε ένα μερικώς σκόπιμα αυτό-οργανωμένο αλλά κυρίως συμπτωματικά διαμορφούμενο περιβάλλον.

(Moore, 1998)

Επιχειρηματικό οικοσύστημα (3)



Χαρακτηριστικά
επιχειρηματικών
οικοσυστημάτων

- Πολυπλοκότητα
- Αυτό-οργάνωση
- Συν-εξέλιξη
- Προσαρμογή
- Πλατφόρμα επικοινωνίας
- Σταδιακή ανάδειξη

Επιχειρηματικό οικοσύστημα (4)

Ένα επιχειρηματικό οικοσύστημα αποτελείται διάφορους πυλώνες όπως:

- ✓ Δυνητικοί πελάτες
- ✓ Προμηθευτές
- ✓ Πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα
- ✓ Κοινωνικοί και πολιτιστικοί φορείς
- ✓ Ιδρύματα και φορείς χάραξης πολιτικής
- ✓ Μεγάλες εταιρίες, νεοφυείς επιχειρήσεις, καινοτόμες επιχειρήσεις
- ✓ Ειδικοί και επαγγελματίες, επενδυτές και ομάδες ταλαντούχων ανθρώπων

(Isenberg, 2010, 2011)

Επιχειρηματικά Οικοσυστήματα - Οικοσυστήματα κοινωνικών επιχειρήσεων

Χαρακτηριστικό	Επιχειρηματικό οικοσύστημα	Οικοσύστημα κοινωνικών επιχειρήσεων
Προσέγγιση	Οικονομική ανάπτυξη	Οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη
Ρόλος	Διευκόλυνση της ανάπτυξης των επιχειρήσεων με στόχο την κερδοφορία	Διευκόλυνση της ανάπτυξης νέων εγχειρημάτων που αποσκοπούν να καλύψουν ανάγκες της κοινωνίας
Πλαίσιο	Περιβάλλον ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας	Περιβάλλον ενίσχυσης των κοινωνικών επιχειρήσεων
Στόχος	Εστίαση στην αγορά	Αναζητά καινοτόμες λύσεις σε κοινωνικά και περιβαλλοντικά προβλήματα της κοινότητας
Αρχές	Δέσμευση για την επιδίωξη σημαντικότερων κερδών	Δέσμευση γύρω από έναν κοινό σκοπό, την δημιουργία κοινωνικής αξίας, συμμετοχικό μοντέλο διακυβέρνησης
Αποτελέσματα	Αύξηση και διατήρηση της κερδοφορίας	Δημιουργία και διατήρηση της κοινωνικής αξίας
Διαδικασία	Παράγει αγαθά και υπηρεσίες για την αγορά.	Παράγει αγαθά και υπηρεσίες για την τοπική και παγκόσμια κοινότητα.

Οικοσυστήματα κοινωνικών επιχειρήσεων

- ✓ Σε θεωρητικό και ερευνητικό επίπεδο δεν υπάρχει σημαντική πρόοδος.
- ✓ Η θεωρητικοποίηση ενός μοντέλου θα διευκόλυνε σημαντικά την κατανόηση των φορέων που συμμετέχουν σε ένα οικοσύστημα ΚΕ και τον προσδιορισμό των καταλυτικών στοιχείων που μπορούν να προωθήσουν την ανάπτυξη νέων οικοσυστημάτων, ή τις δημόσιες πολιτικές που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν για να βελτιώσουν τη λειτουργία και τον αντίκτυπό τους.

Εξελικτική Θεωρία (Evolutionary theory)

- ✓ Γενετικοί παράγοντες (κοινή ιστορία, κοινωνικές δομές, πολιτικές που έχουν εφαρμοστεί στο παρελθόν).
- ✓ Επιγενετικοί παράγοντες, θεσμικοί και περιβαλλοντικοί παράγοντες (ιδιαίτερα σχετιζόμενοι με την πολιτική).
- ✓ Διαμορφώνουν και επηρεάζουν την ανάπτυξη ενός οικοσυστήματος κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

(Hazenberget al., 2016)

Θεωρία των κοινωνικών δικτύων (Social network theory) (1)

Οι **σχέσεις** μεταξύ των φορέων που συμμετέχουν σε ένα οικοσύστημα μπορεί να λειτουργούν ως παράγοντες ενεργοποίησης ή να περιορίζουν την ανάπτυξη του, διαμεσολαβούν στη ροή πόρων, γνώσεων, πληροφοριών κλπ.

- ✓ **Ομάδες** (ιδιωτικός, δημόσιος και τρίτος τομέας)
- ✓ **Θεσμοί** (πολιτικοί, νομικοί, οικονομικοί, εκπαιδευτικοί)
- ✓ **Οργανισμοί** (οι ίδιες οι κοινωνικές επιχειρήσεις)
- ✓ **Άτομα** (κοινωνικοί επιχειρηματίες, πολιτικοί/διαμορφωτές πολιτικής, ακαδημαϊκοί, κλπ.)

Χτίζουν και διαμορφώνουν το οικοσύστημα μέσω των **αλληλεπιδράσεων** τους και της **ανταλλαγής πόρων**.

Η ανάπτυξη βιώσιμων ΚΕ δεν λαμβάνει χώρα στο κενό αλλά σε ένα ευρύτερο **πολιτικό** και **κοινωνικοοικονομικό** περιβάλλον.

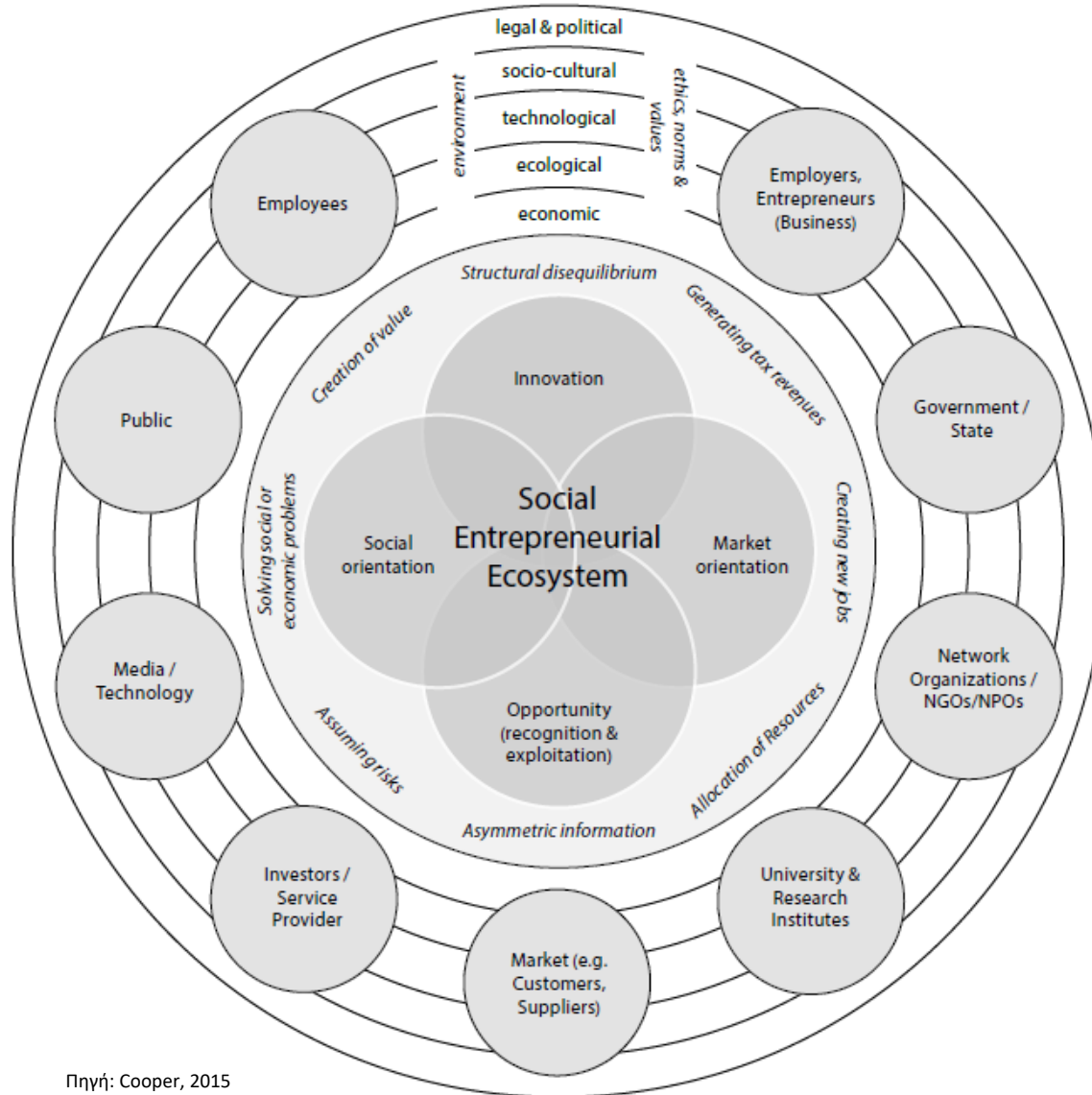
Άρα η μελέτη των σχέσεων μεταξύ των διαφόρων ομάδων ενδιαφερομένων έχει θεμελιώδη σημασία για την κατανόηση του τρόπου με τον οποία τα δίκτυα και η επικοινωνία διαμορφώνουν την ανάπτυξη του οικοσυστήματος

(Catala et al., 2023)

Θεωρία των κοινωνικών δικτύων (Social network theory) (2)

- ✓ Η ανάπτυξη σχέσεων που χαρακτηρίζεται από εμπιστοσύνη, μειωμένες συγκρούσεις, συνεργασία, δέσμευση, κοινές αξίες, είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη ενός οικοσυστήματος κοινωνικών επιχειρήσεων (Zafeiropoulou & Koufopoulos, 2013).
- ✓ Οι τύποι των ενδιαφερομένων μερών που υπάρχουν σε ένα οικοσύστημα, η σχετική ισχύς τους, η ενσωμάτωση και τα κοινωνικά τους δίκτυα αποτελούν ισχυρούς παράγοντες στη διαμόρφωση και την δυναμική ενός οικοσυστήματος κοινωνικών επιχειρήσεων.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



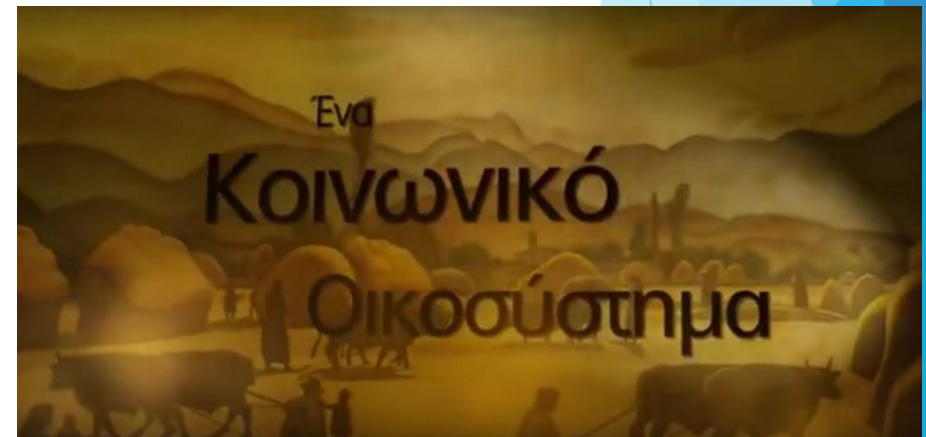
Οικοσύστημα κοινωνικής επιχειρηματικότητας

Το Οικονομικό Σύστημα Συνεργατισμού της Καρδίτσας (1)

- ▶ Φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (όπως ορίζονται από τον ILO): 1. Συνεταιρισμοί, 2. Αλληλέγγυα Ταμεία, 3. Κοινωνικές Επιχειρήσεις (που δεν είναι συνεταιρισμοί), 4. Ενώσεις Πολιτών (π.χ. σε επίπεδο κοινότητας), 5. Ιδρύματα
- ▶ Δίκτυα μικρών επιχειρήσεων και Οικοτεχνιών (πολύ-λειτουργικών Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων)
- ▶ Φορείς παροχής υποστήριξης σε μεμονωμένα υφιστάμενα ή υπό ίδρυση συνεργατικά σχήματα (Τεχνική υποστήριξη, Συμβουλευτική, Εκπαίδευση και κατάρτιση, Μεταφορά αποτελεσμάτων έρευνας)
- ▶ Φορείς εφαρμοσμένης έρευνας (κατά περίπτωση)
- ▶ Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα που παρέχουν ειδικές υπηρεσίες (μικρο-πιστώσεις κλπ.)
- ▶ Αυτοδιοίκηση
- ▶ Επιμελητήρια

Το Οικοσύστημα Συνεργατισμού της Καρδίτσας (2)

- ✓ Δικτύωση
- ✓ Επεξεργασία κοινής στρατηγικής
- ✓ Σχεδιασμός και ανάπτυξη κοινών Υπηρεσιών
- ✓ Κοινή εμπορία και προώθηση προϊόντων
- ✓ Έλεγχος (auditing)
- ✓ Εκπαίδευση των μελών διοικητικών οργάνων, απλών μελών, πολιτών
- ✓ Πιστοποίηση προϊόντων και υπηρεσιών



Οικοσύστημα ΚΕ - Emilia Romagna

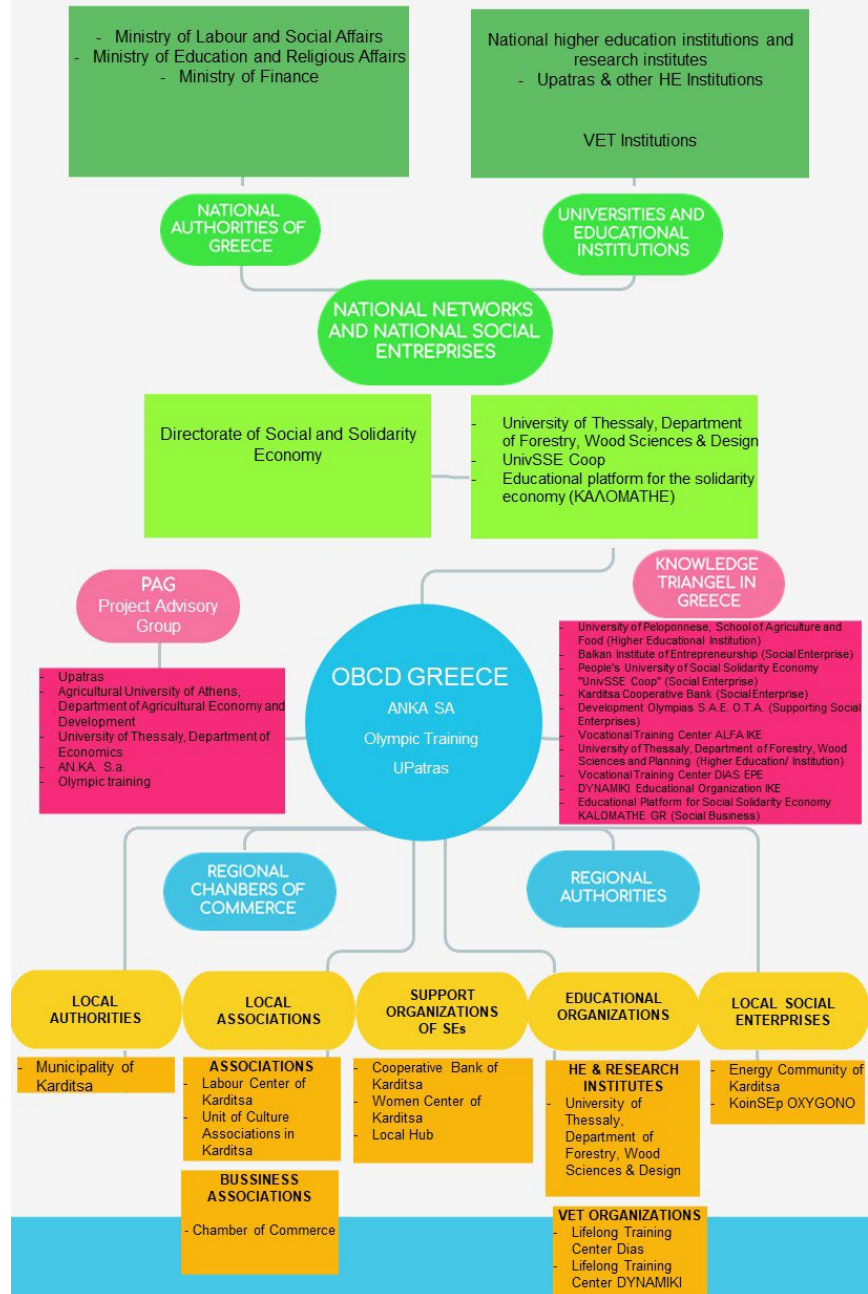
- ▶ Η Κοινωνική Οικονομία αποτελεί ένα από τα "προϊόντα" με την υψηλότερη προστιθέμενη αξία στην Περιφέρεια, το οποίο έπαιξε και συνεχίζει να παίζει καθοριστικό ρόλο τόσο στην κοινωνική συνοχή όσο και στη τοπική ανάπτυξη.
- ▶ 875 κοινωνικές επιχειρήσεις και κοινωνικούς συνεταιρισμούς, με 51374 εργαζόμενους
- ▶ 5137 συνεταιριστικές επιχειρήσεις (13 συνεταιρισμοί ανά 1.000 επιχειρήσεις) με 237.979 εργαζόμενους

Στο οικοσύστημα συμμετέχουν επίσης:

- ▶ Περιφερειακές αρχές
- ▶ EmiliaRomagna STARTUP
- ▶ Observatory of the Emilia-Romagna Region on Social Economy
- ▶ Regional financial company Sfirs Spa
- ▶ Cooperative finance instruments
- ▶ Επενδύσεις στην έρευνα και ανάπτυξη
- ▶ Cooperative networks
- ▶ κ.α



ECOSYSTEM OF GREECE



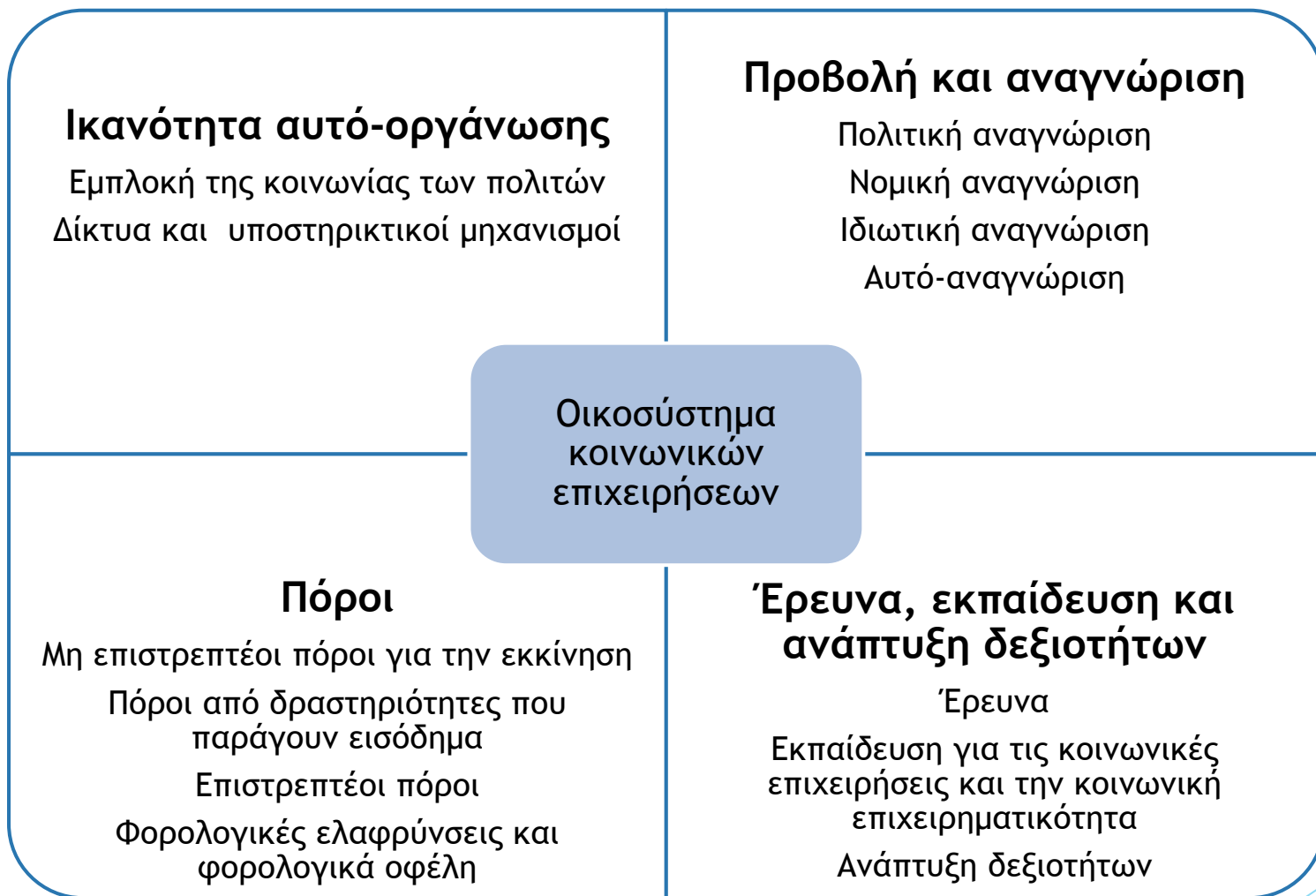
**OPEN BUSINESS
FOR COMMUNITY
DEVELOPMENT**

Υποστήριξη της ανάπτυξης οικοσυστημάτων κοινωνικής επιχειρηματικότητας

Σε επίπεδο κυβερνήσεων, στόχος της προσέγγισης των οικοσυστημάτων είναι να δημιουργηθούν και να αναπτυχθούν παράγοντες που θα ενισχύσουν την εκκίνηση και την ανάπτυξη των κοινωνικών επιχειρήσεων ώστε να μεγιστοποιήσουν τα κοινωνικά και οικονομικά αποτελέσματα τους.

Η έννοια του οικοσυστήματος των κοινωνικών επιχειρήσεων θεωρείται ως ένα από τα 14 βιομηχανικά οικοσυστήματα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022) και προωθείται από το ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για την κοινωνική οικονομία (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2021).

Οικοσύστημα Κοινωνικών Επιχειρήσεων



Το οικοσύστημα διαμορφώνεται από την αλληλεπίδραση όλων αυτών των παραγόντων

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020

Πότε ένα οικοσύστημα κοινωνικής επιχειρηματικότητας είναι επιτυχές και βιώσιμο?

Ενδογενώς διαμορφούμενο, από κάτω προς τα πάνω (Thompson et al. 2018)

Υπάρχουν υποστηρικτικές δομές, κουλτούρα οικοσυστήματος, ευκαιρίες μάθησης, κοινωνικός αντίκτυπος, ποικιλομορφία φορέων, έρευνα, χρηματοδότηση, καινοτομία, δικτύωση, κλπ.

(Roundy, 2017; Catala et al., 2023)

Γιατί χρειάζεται η ανάπτυξη ενός οικοσυστήματος ΚΕ;



Οικοσυστήματα ΚΕ και η συνεισφορά τους στην παραγωγή αξίας για την τοπική κοινωνία

- ✓ Η λειτουργία του οικοσυστήματος βασίζεται στις **συνεργασία** μεταξύ διαφορετικών φορέων
- ✓ Εστιάζει σε **συγκεκριμένη περιοχή, τοπική κοινωνία**
- ✓ Υποστηρίζεται από την **κοινωνία των πολιτών** η οποία κινητοποιείται από το ενδιαφέρον για κοινωνική αλλαγή στην περιοχή στην οποία ζει
- ✓ **Πολύπλευρη προσέγγιση**, πολλαπλοί ρόλοι
- ✓ Η δομή του οικοσυστήματος βασίζεται σε **δίκτυα συνεργασίας**, γεγονός που επιτρέπει τη δημιουργία **συνεργειών** και την έμφαση στην **οικοδόμηση κοινών στόχων** που δημιουργούν κοινωνική αξία
- ✓ **Στοιχεία** όπως κατάρτιση, έρευνα, κουλτούρα, ταυτότητα, παροχή συμβουλών και η μέτρηση του κοινωνικού αντίκτυπου όταν συνυπάρχουν **δημιουργούν ένα ευνοϊκό περιβάλλον** για τη δημιουργία κοινωνικής καινοτομίας που με τη σειρά της αξιοποιείται από τις κοινωνικές επιχειρήσεις του οικοσυστήματος
- ✓ Η κοινωνική αξία είναι **αδιαχώριστο χαρακτηριστικό του μοντέλου του οικοσυστήματος** και **τελικός σκοπός ύπαρξης και ανάπτυξης του**

Οικοσυστήματα ΚΕ και η συνεισφορά τους στην παραγωγή αξίας για τις κοινωνικές επιχειρήσεις

Στρατηγικές
αναζήτησης πόρων

Δομή
οργάνωσης

Προμήθειες

Απασχόληση
ανθρώπινου
δυναμικού

Παραγωγή και
διανομή
προϊόντων και
υπηρεσιών

Αλυσίδα Κοινωνικής Αξίας

Πηγή: Nicholls 2007



Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας!